

6e JAARGANG

NUMMER 6

JUNI 1970

# DAAD EN GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen  
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

DAAD

EN

GEDACHTE

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT  
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.  
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF  
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN  
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER  
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-  
GRIP, AAN DE GEDACHTE.

van de zelfstandige arbeidzaamheid  
omgekeerd gevonden aan de praktijken

# DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen  
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgiro 307695

## " D E V A K B O N D H A D W A T

## S T R I J D B A A R D E R M O E T E N Z I J N " .

"VEEL ARBEIDERS zijn niet langer automatisch trouw aan een organisatie, of dit nu een bedrijf, een politieke partij of een vakbond is." Dit zei een bezorgde Alec Donnet, voorzitter van de General and Municipal Workers' Union (Bond van Fabrieks- en Gemeente-Arbeiders) op de conferentie van zijn bond in Scarborough op 18 mei j.l. Zijn bond werd toen al zeven weken geconfronteerd met een staking van bijna 9.000 productiewerkers in de glasfabrieken van de gebroeders Pilkington in de Noord-Engelse fabrieksstad St-Helens.

Valse beloften, bedreigingen, chantage en beschuldigingen hadden toen nog geen einde kunnen maken aan de onofficiële actie van de bondsleden. Zij hadden daarentegen een eigen stakingscomité gevormd van 25 gewone arbeiders en vastberaden stand gehouden tegen de campagne van hun bestuurders, die soms hysterische vormen aannam. Tijdens de staking besloten zij te breken met de GMWU en ook honderden leden uit andere bedrijven verlieten uit protest hun bond.

Het was niet de eerste klap voor Engeland's meest collaborerende vakbond. Tijdens de Ford-staking in 't voorjaar van 1969 verloor hij daar bijna de helft van zijn 7500 leden, omdat hij openlijk onderkruipers aanmoedigde. In de fabrieken van Dagenham, Swansea en Halewood (dat niet ver van St-Helens ligt) moest zij haar afdelingen opheffen. Zij plukte de vruchten van overeenkomsten met de ondernemers, waarbij de GMWU van actie afzag in ruil voor de closed-shop (het recht om alle werknemers te organiseren; in Nederland bestaat de closed-shop in de drukkerijwereld). Systematisch veroordeelde hij de directe acties van zijn leden, die hij in sommige gevallen bestreed door stakende leden te royeren, hetgeen automatisch ontslag betekende. Geen wonder, dat de lonen in de door de GMWU beheerste bedrijfstakken ver achterbleven. Dit gebruikte hij als argument te meer om onwillige ondernemers te overtuigen van de voordelen van de closed-shop.

Ook met de directie van Pilkington had de GMWU een dergelijke overeenkomst gesloten en alle ongeschoolde arbeiders moesten lid worden. Hun contributie werd betaald door de bedrijfsleiding. De GMWU moest daarom uit alle macht proberen de arbeiders te sussen, toen zij begin april voor het eerst in 124 jaar het werk neerlegden.

De aanleiding voor de staking was eigenlijk zeer futiel. Negen arbeiders kregen voor de tweede maal te weinig in hun loonzakje door een vergissing op de loonadministratie. Zij stopten het werk en werden vrijwel onmiddellijk gevolgd door het gehele productiepersoneel in de zes fabrieken in St-Helens. Een jarenlange opgekropte onvrede kwam spontaan tot uitbarsting.

Op het eerste gezicht hadden de werknemers van Pilkington niet te klagen.

Het stadje St-Helens gold als één gelukkige familie. De lonen waren er vroeger relatief hoog voor het gebied en de familie Pilkington was uiterst zorgzaam voor de bevolking van "haar" stad. De Lords zorgden voor sociale voorzieningen, voor studiebeurzen, kleuterscholen en ontspanningscentra, terwijl de Lady's eventuele krepeergevallen hielpen door middel van liefdadige activiteiten. De ouderen voelden zich sterk verbonden met hun "weldoeners". Sinds enkele jaren echter trokken jongere arbeiders naar de fabrieken van Pilkington, die zich snel uitbreidden dank zij de groei van de auto-industrie, de voornaamste afnemer van glas. Nieuwe woonwijken en voorsteden verrezen in St-Helens. De jongeren zagen, dat de lonen na de oorlog sterk waren achtergebleven, terwijl het werk in de bloedhete glasfabrieken zwaar was. Zij hadden gewerkt in andere bedrijven en een aantal had harde stakingen meegemaakt in de Ford-fabriek van Halewood.

Zij ondervonden, dat de ondernemingsraad bij Pilkington (die veel bezoek kreeg van andere ondernemers, die belangstellend informeerden hoe men het personeel toch zo rustig hield) in feite niets klaarmaakte voor de arbeiders. Deze jonge elementen waren sterk vertegenwoordigd in het stakingscomité.

De belangrijkste grief buiten de paternalistische toestanden was het lage basisloon. Hierboven werden op een ingewikkelde manier allerlei toeslagen gegeven. In slappe tijden viel het salaris sterk terug. De GMWU weigerde iets aan het basisloon te doen en bij de hernieuwing van het akkoord met Pilkington veranderde er nauwelijks iets. De onrust groeide en de kwestie over de verkeerd berekende lonen was de lont in het 124 jaar vonkvrij gebleven kruitvat.

De staking veranderde snel in een verbitterd gevecht tussen de stakers en de topleiding van de GMWU. Na een week sloot deze een nieuw akkoord met een loonsverhoging van £3. De stakers vroegen inmiddels echter £5 direct op het basisloon met vooruitzichten op nog £5.

Massale vergaderingen in het plaatselijke rugbystadion verwierpen keer op keer de voorstellen van de vakbeweging. Zij probeerde toen een referendum te organiseren, maar de arbeiders boycotten dit en de GMWU wilde daarom de uitslag niet bekend maken. Bestuurders werden weggehoond en demonstranten bestormden enkele keren de vakbondsgebouwen. Toen enkele plaatselijke bestuurders aan het hoofd van een stoet werkwilligen de fabriek wilden binnengaan, stuitten zij op een massaal cordon van stakers. Daarna beloofden de bonzen zonder succes een uitkering aan hen, die het werk zouden hervatten.

Nadat alles mislukt was verklaarden zij, dat de staking voortduurde door de terreur van een handvol beroepsagitators. Zij zouden tot doel hebben via een staking in de glasindustrie de autofabrieken lam te leggen en zodoende de Britse economie ten gronde te richten. Zij zouden verantwoordelijk zijn voor de incidenten bij de fabriekspoorten. De kranten schreven hun kolommen vol over de "stad van haat en angst". De vakbondsleiders wisten echter geen enkel bewijs te leveren. Of het moest zijn, dat één lid van het stakingscomité vorig jaar een trozokistisch blaadje had gekocht. Of het feit, dat studenten uit Liverpool geld stortten in de stakingskas. Ja, maoïsten zouden zelfs de staking financieren door de verkoop van rode boekjes aan... de stakers!

Maar juist de afwezigheid van leiders van buitenaf was de grote kracht van de stakers. Geheel zelf organiseerden zij hun comité, de vergaderingen, de betogingen, de solidariteit, enz. Ondanks hun geringe ervaring ontwikkelden zij meer kracht, dan zij gedaan zouden hebben onder leiding van politieke figuren buiten de fabriek. De vergelijking dringt zich onwillekeurig op met de staking van de strokartonarbeiders en van de Belgische mijnwerkers, waarin figuren als Fré Meis en Gerard Slegers de werkelijke tegenstellingen probeerden te versluieren.

Pas in de zesde stakingsweek ontstond een breuk in het stakingsfront door geldgebrek bij een deel van de stakers. De GMWU vond de tijd toen rijp voor een nieuwe schriftelijke stemming. Er kwam een krappe meerderheid van 274 stemmen uit de bus voor werkhervatting. De volgende dag besloot de meerderheid van de arbeiders de staking voort te zetten. De stakingsleiding had ontdekt, dat de GMWU

vlak voor de stemming nieuwe leden had ingeschreven.

De volgende dag (pinkstermaandag, in Engeland een normale doorwerkdag) verscheen 25 procent van de stakers op het werk. De productie kon nog niet hervat worden mede door de solidariteit van het onderhoudspersoneel, dat pas volop wilde werken bij een werkhervatting van 51 procent. Pas op 22 mei hervatten alle glaswerkers de arbeid, nadat hun comité erkend was door het TUC, het overkoepelende vakbondsorgaan in Groot-Brittannië.

De stakers zijn vastbesloten opnieuw tot actie over te gaan, als zij geen genoegdoening krijgen en als zij lid moeten blijven van de GMWU. Deze bond heeft het bij haar leden zodanig verbruidd, dat zelfs de Britse ondernemers zich zorgen gaan maken. Een directielid van de Pilkington glasfabrieken verklaarde tegen een verslaggever: "De vakbond had wat strijdbaarder moeten zijn".

=====

M I L I K O W S K I   O V E R  
D E   V A K B E W E G I N G

DE REDACTIE van "De Werkmeester", het orgaan van de Nederlandse Katholieke Bond van Leidinggevend en Toezichthoudend Personeel, publiceert in 't februari/maart-nummer van dat tijdschrift 'n gesprek met dr. H. Ph. Milikowski, een socioloog in Leiden. In dat gesprek heeft Milikowski een aantal uitspraken over de vakbeweging gedaan. Wij citeren:

"De vakbeweging is ingekapseld in de kapitalistische samenleving, vooral de leiding van de vakbeweging heeft zich laten inkapselen, waardoor 't voor de leden, de werknemers moeilijk is geworden hun mening te uiten. Zij zijn min of meer in dezelfde positie gemanoeuvreed als in 't bedrijfsleven. Er is een leiding en ondergeschikten... Maar de natuur gaat boven de leer: er komt verzet tegen... Medezeggenschap is leuterpraat, voor de gekhouderij, het is een verraderlijke term. Het suggereert namelijk dat men zijn invloed kan laten gelden, maar in werkelijkheid is het niet meer dan dat men de mensen hun woordje laat doen. Daar komt nog bij dat men op de hoogte

komt van de ontevredenheid, die men met een lapmiddel kan proberen weg te werken. De ondernemingsraden zijn eigenlijk 'n bewijs dat de werknemers onmondig worden gehouden."

Milikowski spreekt niet precies onze taal. Wij hebben al eens opgemerkt, dat wij tegen de term "inkapselen" eigenlijk bezwaar hebben. Ook is het zo, dat Milikowski als het er op aan komt over de oorzaken van datgene wat hij beschrijft totaal anders denkt dan wij. Niettemin houden wij zijn opmerkingen voor belangwekkend en voor karakteristiek voor de huidige situatie. Vroeger hebben we al eens verklaard, dat in de huidige tijd zelfs de burgerlijke sociologen de ogen open gaan.

De redactie van "De Werkmeester" heeft aan Milikowski ook gevraagd, wat of hij wel denkt van Kloos en Mertens. Milikowski heeft geantwoord: "Ik geloof dat zij voor het establishment (d.w.z. de gevestigde orde) bijzonder capabele figuren zijn". Met die laatste uitspraak kunnen wij ons onvoorwaardelijk verenigen. Het ware te wensen, dat dergelijke woorden nu eens niet alleen gepubliceerd werden in 'n orgaan voor leidinggevend personeel, maar ook in een blad voor gewoon personeel en gewone vakbondsleden!

=====

ER ZIJN NOG STEEDS enkele lezers, die nog geen geldelijke bijdrage voor het jaar 1970 hebben overgemaakt. Zonder geld kunnen wij niet werken. Wij krijgen van onze leveranciers niets cadeau. Willen de achterblijvers daarom even aan hun financiële verplichtingen voldoen? "Daad en Gedachte" is u toch wel iets waard?

## Boekbespreking

### DE MUI TERIJ OP DE KRUISER "POTEMKIN"

VOOR ZOVER wij weten, bestaat er in de Westerse talen maar bijzonder weinig voor de doorsnee-lezer toegankelijke, betrouwbare en informatieve lectuur over de gebeurtenissen, die in de zomer van het jaar 1905 zijn voorgevallen op de Russische Zwarte Zee-vloot. Iedereen weet, min of meer, in grote lijnen wat of er is geschied, of denkt het althans te weten. Maar wij geloven, dat wij dicht bij de waarheid zijn, indien wij beweren, dat die kennis van zaken grotendeels te danken is aan Serge Eisensteins beroemde film "Pantserkruiser Potemkin".

In het vrij dikke boek, dat Leo Trotzki aan de Russische revolutie van 1905 gewijd heeft ("Die russische Revolution 1905", Berlijn 1923, 334 blz.) komt wel een hoofdstuk voor, dat "De rode vloot" heet, maar merkwaardig genoeg wordt daarin van de muiterij op de "Potemkin" nauwelijks gerept. Er bestaat in de - nog voor de tweede wereldoorlog verschenen - "Kleine Lenin Bibliothek" (Verlag für Literatur und Politik, Wenen) een deeltje met opstellen van Lenin over de revolutie van 1905. Over de opstand op de Zwarte Zee-vloot vindt men daarin geen woord. De in 1936 bij de n.v. Wereldbibliotheek te Amsterdam verschenen "Geschiedenis van de Russische revolutie 1905-1936" van mr. Johan Huyts vat de historie van 1905 in een kleine 25 bladzijden samen. Wat daar - op blz. 15 en 16 - omtrent de "Potemkin" wordt verteld is zó pover, dat iemand, die in het verloop van de dingen is geïnteresseerd er niets aan heeft.

Eens hebben wij 'n boekje in handen gehad, geschreven door de Franse bolsjewiek Marty, die - als wij ons goed herinneren - de opstand op het Russische Zwarte Zee-eskader van dichtbij heeft meegemaakt. Maar dat hebben wij geërgerd weer terzijde gelegd. Het was een klein soort epos, waarin de Russische matrozen allemaal als "helden" werden afgeschilderd en heldenverhalen - al dan niet compleet met stralenkransen om de hoofden der martelaren - zijn niet geschikt om iets te leren omtrent de werkelijke gang van zaken tijdens een revolutionaire episode.

Vermoedelijk bestaat er in het Russisch méér lectuur over de muiterij op de "Potemkin" en alles wat daarmee samenhangt. Maar wij behoren nu eenmaal niet tot degenen die Russisch kunnen lezen. Of wij dientengevolge voor wat dit onderwerp betreft véél missen, weten wij derhalve niet. Wij betwijfelen het. Wij vrezen, dat ook de meeste Russische boeken daarover méér lijken op wat Marty geproduceerd heeft, dan op datgene wat wij altijd hebben gezocht.

De lezer zal zich op grond van het bovenstaande gemakkelijk kunnen voorstellen, hoe verheugd wij waren toen wij onlangs bij toeval een betrekkelijk klein werkje in de Engelse taal in ons bezit kregen, waarin de muiterij op de Russische pantserkruiser "Potemkin" op - naar onze smaak - uitstekende wijze wordt beschreven. Het is al weer tien jaar geleden dat het verscheen, maar dat is voor ons geen enkel beletsel om er hier in "Daad en Gedachte" het een en ander over te vertellen.

Schrijver van het boekje ("The Potemkin Mutiny") is de in 1922 geboren Engelsman Richard Hough, die nog meer boeken op zijn naam heeft staan, waarvan er diverse betrekking hebben op maritieme geschiedenis. Voor zijn relaas betreffende de "Potemkin" stonden hem tal van bronnen ter beschikking. De belangrijkste daarvan - zo deelt hij zelf mee - waren de uitvoerige rapporten, die zijn samengesteld door twee van de betrokken hoofdfiguren: 't rapport van de torpedo-kwartiermeester Afanasy Matoesjenko en het rapport van de student Konstantijn Feldman uit Odessa, die in deze havenplaats aan boord ging van het schip en die aan boord gebleven is tot op het moment, dat de bemanning zich ontscheepte te Constanza in Roemenië. Hough maakte voorts gebruik van verscheidene rapporten van Britse en Amerikaanse marine-deskundigen en hij beschikte ook over de privé-aantekeningen

van degene, die destijds in Odessa Brits consul-generaal was, alsmede over de telegrammen, die deze over de gebeurtenissen aan zijn regering in Londen stuurde. Tenslotte kreeg Hough nog gegevens van voormalige Tsaristische marine-officieren en van het historisch instituut van de Academie van Wetenschappen in de U.S.S.R. De betekenis en de historische betrouwbaarheid van zijn geschrift is daarmee al enigermate aangeduid.

Hough beschrijft tot in detail en uur voor uur bijna wat er voorviel op de "Potemkin" tussen de 27e juni 1905 - de dag waarop, naar wij ook van Eisensteins film weten, de bemanning weigerde de soep te eten met het van maden krioelende vlees - en de 8ste juli van datzelfde jaar, toen de verlaten oorlogsbodem, waarvan de patrijspoorten waren losgeschroefd, langzaam wegzonk in de Roemeense haven. Zijn relaas houdt zelfs dáár niet op, want men verneemt ook nog het een en ander omtrent het lot van de opstandelingen nadat de Roemeense regering hen asiel verleende.

Zijn beschrijving is sober en tegelijkertijd bijzonder levendig en boeiend. Naar verhouding het zwakst is dat gedeelte, dat over de revolutionaire gebeurtenissen in Odessa handelt. Het is zonder meer duidelijk dat in dit boekje een marine-kenner aan het woord is, die zich gemakkelijker in de gang van zaken op een oorlogsschip en in de gedachtengangen van schepelingen kan verplaatsen, dan in het optreden van stakende fabrieksarbeiders of in het revolutionaire gistingproces, dat een grote stads-bevolking tot verzet drijft. Van dát proces geeft de film van Eisenstein een veel beter beeld. Ook het beruchte optreden van de kozakken op de Richelieu-trappen, die de verbinding vormen tussen het hoge en het lage deel van Odessa, wordt door Eisenstein beklemmender uitgebeeld dan het door Hough - overigens op éénderse wijze - wordt beschreven. Maar wie zijn boekje leest bemerkt, hoezeer omgekeerd bij filmregisseur Eisenstein de matrozen van de kruiser levenloze poppen zijn gebleven: een soort marionetten in een bolsjewistische poppenkast. Bij Hough worden zij mensen van vlees en bloed. Figuren als Matoesjenko, Feldman, Mikisjin en Dymtsjenko, aan de kant van de muiters, maar ook enkele van de officieren als hun tegenspelers krijgen via de vaardige pen van de auteur duidelijk gestalte, zo duidelijk, dat men soms, al lezende, véél sterker dan bij het aanschouwen van de film de indruk krijgt van "er bij" te zijn.

In Hough's boek zijn de muiters van de "Potemkin" geen revolutionaire helden; ze zijn niet heldhaftig en ze zijn niet "revolutionair". Zeker, hun optreden vormt een onlosmakelijk onderdeel van het revolutionaire proces, dat in Rusland op dat moment aan de gang is. Maar een dergelijk proces bestaat - en het is in onze ogen de grote verdienste van zijn boek, dat het dit ongewild weer eens aan het licht brengt - uit het handelen van mensen, die niet door een "idee" of door een "revolutionair bewustzijn" worden gedreven, doch door hun directe belangen en de noden der omstandigheden.

Niet om de in Rusland aan de gang zijnde revolutie verder te drijven maakt de bemanning van de "Potemkin" zich meester van 't schip. Het besef, dat zij een revolutionaire daad verricht heeft komt pas ná haar optreden en dan nog maar heel vaag en aarzelend bij haar op. Niet om de arbeiders van Odessa te helpen vaart de muitende bemanning met de kruiser naar Odessa, nee het is omgekeerd: door haar spontane haat-uitbarsting tegen de bestaande orde heeft zij zich buiten de gevestigde samenleving geplaatst. Het isolement, waarin zij dientengevolge is komen te verkeren maakt haar angstig en zij vaart naar Odessa, omdat zij instinctief begrijpt, dat alleen dan wanneer de in strijd staande arbeiders van Odessa zich met haar solidariseert, dat isolement wordt opgeheven. Aan de andere kant - in dat opzicht is de schildering van wat er zich in Odessa afspeelt bij Hough wél goed en realistisch - zijn ook de arbeiders van Odessa van angst vervuld en verwachten zij juist alles van de hulp en van een ingrijpen van de "Potemkin"

Welbeschouwd is de gang van zaken zelfs nog een tikkeltje anders dan wij die hier weergeven. Wat wij zojuist beschreven is al de tweede fase. Want in eerste

instantie denken de muitende matrozen nog niet over de gevolgen. Zeker, als hun angst ontwaakt, dan pas ontwaakt ook hun behoefte aan solidariteit. Maar aanvankelijk nog, wanneer de brooddronken vreugde overheerst, dat zij de gehate officieren kwijt zijn, vertoeven hun gedachten, die van de meesten althans, nog niet bij de toekomst. Zij varen eigenlijk alleen maar naar Odessa omdat zij daar met minder gevaar kunnen bunkeren en approvianderen. Bij de meesten is er nog zo weinig sprake van solidariteit met de arbeiders van de rebellerende stad, dat zij die alleen maar verachtelijk als "landrotten" beschouwen en ze van het schip jagen, nadat ze dat vol geestdrift hebben bestegen.

Pas daarmá voltrekt zich in de hoofden van de muiters iets van het proces, dat wij daareven al hebben aangeduid. Het besef ontwaakt, dat zij, de matrozen, de arbeiders van Odessa nodig hebben. Van het feit, dat die arbeiders van hún kant ook de "Potemkin" nodig hebben, verstaan zij nog niets. Een verzoek van de arbeiders om met het scheepsgeschut van de kruiser de strijd op de wal ten gunste van de arbeiders te beslechten, wordt door de bemanning van de "Potemkin" niet ingewilligd, althans niet direct. En als het er tenslotte toch van komt, dan is het al te laat en dan sorteert het geen effect.

Zeker, door de loop der gebeurtenissen verstaan de muiters héél langzaam iets van het omwentelingsproces, waarin zij - tegen hun zin en bedoeling - zo'n belangrijke rol spelen. Maar dan nog begrijpen zij het vaak te laat of verkeerd. Wat hen drijft is niet "de revolutionaire gedachte" of 't "revolutionaire ideaal" maar de angst voor het executiepeloton. Wat die angst bij tijd en wijle verdrijft is niet een revolutionair inzicht, maar een naief en kinderlijk vertrouwen, dat hun makers van het Zwarte-Zee-eskader zich bij hen zullen aansluiten. Maar dat kinderlijke vertrouwen is toch niet zo sterk of de angst krijgt op een gegeven moment toch weer de overhand: de "Potemkin" vaart weg uit Odessa, naar Constanza, waar de lange arm van de Tsaar hen niet zal kunnen bereiken. Er is niets meer van de kruiser te bespeuren als een ándere Russische oorlogsbodem, eveneens met de rode vlag in top, de haven van Odessa binnenstoomt. Het is de "Proeth", waarvan de bemanning eveneens aan het muiten is geslagen en die zich nu op haar beurt volkomen geïsoleerd voelt.

Tussen dat alles door speelt zich dan nog de geschiedenis af van de "halve" munterij op de bodem "George Pobedonosets" ("George de veroveraar"), van de - ook in de film voorkomende - ontmoeting met het eskader, dat niets kan uitrichten, omdat de matrozen die de stukken zouden moeten bedienen de "Potemkin" toejuichen, alsmede van het "verraad" van de "George", wier bemanning de schrik over haar eigen stoutmoedigheid om het hart slaat en die zich uit de hele "affaire" terugtrekt.

Hough vermeldt vele bijzonderheden, die men uit de film helemaal niet leert kennen. Zo bijvoorbeeld ook, dat de "Potemkin" na aankomst in Constanza die haven weer verlaat - alweer uit angst dat de belofte om asiel te verlenen door de Roemeense regering niet ernstig gemeend is - dan dwars door de Zwarte Zee naar Feodosia vaart, daar in gevecht raakt met tsaristische troepen om dan pas weer in arrenmoede naar Constanza terug te keren. Wie al die bijzonderheden - een aaneenschakeling van angsten, aarzelingen, halfslachtigheden en verzuimde kansen - in zich opneemt, die zal mogelijk uitroepen, dat het daar in 1905, op de Zwarte Zeevloot maar een "rare" revolutie is geweest. Maar wij denken er juist anders over: zo, gelijk het hier beschreven wordt, zo is het altijd wanneer er sprake is van arbeidersstrijd en van verzet. De opvatting dat er in de hoofden van strijdende proletariërs "vooraf" een "revolutionair ideaal" of een "revolutionair inzicht" moet bestaan, dat is juist een illusie, een gevaarlijke zelfs. Hough is niet aan 't werk getogen om die illusie te verdrijven. Hij heeft geen bijdrage willen leveren tot een beter inzicht in de arbeidersstrijd of 't omwentelingsproces in de bestaande samenleving. Maar hij levert die bijdrage zonder het te willen en te weten.

=====



DISCUSSIE MET BROEKMEYER

OVER DE "ZUIVERHEID" VAN "BEGINSELEN"  
EN DE "ONZUIVERHEID" VAN DE PRAKTIJK

IN DE voorafgaande nummers van "Daad en Gedachte" 1) zijn wij uitvoerig ingegaan op de brief, die Marius Broekmeyer ons naar aanleiding van onze bespreking van zijn (samen met Igor Cornelissen geschreven) boekje 2) heeft doen toekomen. Wij hebben ons eerst bezig gehouden met de vraag of werkelijk de in een proletarische revolutie stukgeslagen burgerlijke staat d a a r n á nog kan inslapen en afsterven. Vervolgens hebben wij nogmaals aandacht geschonken aan de situatie in Joegoslavië, waar volgens Broekmeyer van "arbeiderszelfbestuur" sprake zou zijn, naar onze mening echter niet. In de bewuste twee opstellen zijn praktisch alle door Broekmeyer aangeroerde kwesties of bedenkingen zijnerzijds tegen onze opvattingen aan de orde gekomen, op één na. Aan het slot van zijn schrijven 3) brengt hij iets naar voren, dat wij tot dusver terzijde hebben gelaten, omdat het in wezen van algemene aard is en als zodanig beter afzonderlijk behandeld kon worden, ook al is het dan, door de vorm waarin Broekmeyer het kleedt, direct op Joegoslavië toegespitst.

"U wilt", schreef hij ons, "uw beginsel zo zuiver houden, dat u vlucht voor de praktijk. Die praktijk is nooit zuiver, vaak vies, onthutsend, tegenstrijdig. Wie de praktijk eenmaal gezien heeft laat zich door allerlei deformaties niet van de wijs brengen; zijn geloof, door de praktijk bevestigd, kan er tegen. Het uwe ook? Waarom bent u zo bang? Er is absoluut geen reden voor."

Broekmeyer zegt zélf in zijn bewuste brief van deze passage, dat zij onaardig klinkt, maar dat hij het niet onaardig bedoelt. Wat dat laatste betreft: wij zouden daar ook zonder deze nadrukkelijke toevoeging van overtuigd zijn geweest. Wat het eerste betreft (het onaardig klinken), wij hebben bepaald géén onaardige klank in deze opmerking kunnen beluisteren, alleen maar 'n groot misverstand betreffende de verhouding tussen beginsel en praktijk

Broekmeyer meent, zo maken wij uit zijn woorden op, dat wij van beginselen uitgaan, dat dingen als arbeiderszelfbestuur of radenmacht voor ons zoiets als beginselzaken zijn. Hij vergist zich. Waar wij van uitgaan, dat is de werkelijkheid der kapitalistische samenleving, de werkelijkheid der met haar gegeven klassenscheiding en de werkelijkheid der daaruit onvermijdelijk voortspruitende klassenstrijd. Het arbeiderszelfbestuur of de radenmacht, dat is voor ons niet 'n beginsel, geen doel waarnaar gestreefd moet worden, geen ideaal, dat zou dienen te worden verwezenlijkt, doch iets, dat nu eens zus, dan weer zo met noodwendigheid uit de klassenstrijd zelf voortspruit, iedere keer, al naar gelang van de historische omstandigheden, het élan en de voorwaarden van de strijd in een andere vorm. Waarin al die vormen - te beginnen met het een of andere strijdcomité ener willekeurige "wilde" actie en eindigend met bijvoorbeeld arbeidersraden gelijk men ze in de Duitse revolutie van 1918 of de Hongaarse van '56 heeft kunnen aantreffen 4) - van elkaar verschillen, dat is de mate, waarin daarbij van arbeidersmacht sprake is. Ook dan echter, wanneer de machtsvorming der arbeiders maar weinig voorstelt - anders geformuleerd: wanneer deze nauwelijks gewicht in de schaal

werpt - dan nóg is de vorm waarin zij de strijd opnemen toch telkenmale de zuivere uitdrukking van de klassenverhoudingen en van de maatschappelijke omstandigheden op dat gegeven ogenblik, om hier dan eens dat woord "zuivere" te hanteren.

De moeilijkheid met Broekmeyer is, dat hij het begrip "zuiverheid" op zeer ónzuivere wijze gebruikt, dat wil zeggen op twee verschillende manieren tegelijkertijd. De ene keer staat "zuiver" bij hem tegenover "vies" of "onthutsend". Op dat moment is hij niet bezig met een systematisering en ordening der diverse typen arbeidersraden teneinde langs die weg een inzicht te verkrijgen in wat het wezenlijke ervan uitmaakt of wat hun ontwikkeling beheerst, doch gedraagt hij zich als een moralist. Is, zouden wij die moralist Broekmeyer willen vragen, de burgerlijke revolutie, gelijk zij in haar meest k l a s s i e k e (want meest typische of a l g e m e n e) vorm zich in het 18e-eeuwse Frankrijk voordeed, minder klassiek (minder typisch) burgerlijk ómdat openbare aanklagers voor de republikeinse tribunalen bij tijd en wijle hun persoonlijke wraakgevoelens botvierden, omdat onschuldige burgers in de Loire werden verdronken, Danton er verscheidene maîtresses op na hield en zowel Girondijnen als Jacobijnen zich soms haastten de gewoonten der verfoeide aristo's over te nemen? Houdt machtsvorming door de arbeiders soms op dat te zijn, wanneer de betrokkenen zich allesbehalve als "zuivere zieltjes" ontpoppen, doch daarentegen nog in alle opzichten behept blijken met de "ondeugden" die karakteristiek zijn voor de burgerlijke samenleving waaraan zij bezig zijn zich te ontworstelen? Als Robespierre in de geschiedenis als "de deugdzame" geboekstaafd staat, dan toch niet omdat hij zonder "ondeugden" was, maar omdat hij, als meest radicale representant der burgerlijke omwenteling relatief het minst behept was met de typische "ondeugden" van het feodale tijdperk. Is Broekmeyer het niet met ons eens, dat de nieuwe samenleving, die voor de kapitalistische in de plaats zal treden op de duur weliswaar ándere "ondeugden" zal hebben dan de huidige, maar niettemin haar eigen "ondeugden"?

"Die is goed!", zal Broekmeyer wellicht uitroepen. "Heb ik mij niet juist ontpopt als het tegendeel van de moralist, waarvoor ik nu wordt uitgekreten? Ben ik het niet juist, die er de kameraden van 'Daad en Gedachte' op heeft gewezen, dat de praktijk onvermijdelijk altijd 'vies' en 'onthutsend' is, zonder die praktijk te verloochenen?"

Zo eenvoudig als hij meent liggen de dingen niet. Wat hij ons verwijt komt hierop neer, dat wij het bestaan van "arbeiderszelfbestuur" in Joegoslavië zouden betwisten ómdat de praktijk er "vies en onthutsend" zou wezen, waaraan hij dan de conclusie verbindt, dat wij ons krampachtig aan "de zuiverheid van het beginsel" zouden vastklampen. Wij hebben er hierboven al op gewezen, dat wij niet van beginselen uitgaan, dat het ons geenszins om beginselen te doen is en bijgevolg óók niet om hun "zuiverheid". Wij komen daar aanstonds nog op terug. Wat wij hier allereerst met nadruk moeten vaststellen is, dat het ons bij een beoordeling der Joegoslavische werkelijkheid volstrekt niet interesseert of deze "vies" is. Dat is een beoordelingselement, dat Broekmeyer in de discussie geïntroduceerd heeft (en om die reden en in zoverre hebben wij hem een moralist genoemd). Wij zeggen niet: er zijn in Joegoslavië géén arbeidersraden, omdat ze daar niet "zuiver" zijn en wij keren ons niet tegen de Joegoslavische praktijk omdat deze "onthutsend" wezen zou. Wij leggen de Joegoslavische werkelijkheid geen morele, doch sociaal-economische maatstaven aan en zeggen op grond daarvan (bijvoorbeeld op grond van het feit, dat er loonarbeid bestaat en de arbeiders dus - zie Marx - van de produktiemiddelen gescheiden zijn), dat er in Joegoslavië kapitalisme heerst.

Als Broekmeyer ons toevoegt: "Ik, Broekmeyer, accepteer de Joegoslavische arbeidersraden ook al zijn ze 'vies' en vertonen ze 'allerlei deformaties'", dan antwoorden wij: over "vies" hebben wij met geen woord gesproken; deformaties zullen arbeidersraden ongetwijfeld steeds vertonen, maar wat u accepteert, dat zijn in het geheel geen arbeidersraden.

Als Broekmeyer zegt: "Juist ik ben het, die er op heeft gewezen, dat de

praktijk onvermijdelijk vies en onthutsend zal zijn", dan zeggen wij: dat is het verschil tussen u en ons niet, dat behoeft u ons waarachtig niet onder het oog te wrijven. Het verschil tussen u en ons is, dat wij over een verschillende praktijk spreken. Wij zeggen - als het dan persé moet - nét als u: de praktijk van de arbeidersraden zal "vies" en "onthutsend" zijn. Maar u doet méér! U hanteert die simpele (en weinig ter zake doende) waarheid om een sociaal-economische kritiek op de situatie in Joegoslavië te pareren en u doet het daarbij dan notabene in feite voorkomen alsof die sociaal-economische kritiek (onzerzijds) een morele kritiek is, waarvoor wij ons juist nadrukkelijk gehoed hebben, omdat naar onze opvattingen "morele" oordelen tot een verheldering der maatschappelijke problemen weinig bijdragen, daar het er niet om gaat de maatschappij met behulp van de moraal te verklaren, doch omgekeerd: de moraal juist uit de maatschappij. Anders gesteld: "echte" arbeidersraden onderscheiden zich van die, welke in Joegoslavië als zodanig gekarakteriseerd worden, door een totaal andere sociale en economische functie, maar zij zullen stellig "deformaties" vertonen. De deformaties die er - uiteraard - in Joegoslavië zijn, dat zijn echter geen deformaties van de arbeidersraden, doch deformaties van het kapitalisme!

Broekmeyer schrijft: "Wie de praktijk eenmaal gezien heeft, laat zich door allerlei deformaties niet van de wijs brengen." Dat is een op zichzelf volkomen juiste opmerking, die nog juister zou zijn, indien in deze zin het woordje "gezien" vervangen ware door het woordje "begrepen". Er zijn velen, die de praktijk der "wilde" stakingen "gezien" hebben zonder begrepen te hebben, dat hun actiecomité's als "arbeidersraden in staat van wording" moeten worden opgevat, of dat - om een woord van Rosa Luxemburg te citeren - achter iedere zodanige staking de revolutie loert 5). Er zijn er eveneens velen, die de praktijk van het kapitalisme waarnemen, zonder te begrijpen, dat de l o o n a r b e i d daarvan de basis vormt. Wie echter het wezen van de arbeidersraden eenmaal begrepen heeft, die herkent ze in de stakingscomité's, hoe gebrekkig, "onzuiver" of "gedeformeerd" ze ook mogen zijn en wie hun betekenis verstaat, die kan het wezenlijk karakter hunner surrogaten niet misverstaan. Wie de loonarbeid als het wezen van het kapitalisme heeft herkend, die laat zich niet van de wijs brengen wanneer die loonarbeid als arbeiderszelfbestuur wordt gepresenteerd.

Broekmeyer verklaart, dat zijn g e l o o f tegen een "lelijke" praktijk bestand is en hij vraagt of dat met ons geloof ook het geval is. Wij houden er, zo luidt ons antwoord, geen g e l o o f op na, ook geen socialistisch geloof. Waarmee wij ons bezig houden, dat is 'n zo zorgvuldig mogelijk onderzoek der maatschappelijke verschijnselen, waarbij wij alle maatschappelijke vooroordelen overboord wenssen te gooien, alle illusies als zodanig wenssen te ontmaskeren, door wie ze ook gekoesterd mogen worden. Niets anders dan dit willen wij voorop stellen, dat er van een menselijke samenleving natuurlijk slechts sprake is wanneer er menselijke individuen zijn en dat derhalve de menselijke maatschappij datgene is wat ze is door de wijze waarop de mensen hun behoeften bevredigen, dat wil zeggen zowel door datgene wát zij produceren als door de wijze waarop zij het produceren.

Als Broekmeyer ons dan vraagt, waarom wij zo "bang" zijn, dan vragen wij hem op onze beurt: Bang waarvoor? Niet bang in elk geval om een kat een kat te noemen, niet bevreesd in ieder geval om een op loonarbeid berustende maatschappij (zoals die in Joegoslavië) als datgene te karakteriseren wat zij werkelijk is, namelijk 'n kapitalistische produktiewijze; niet bevreesd om een radicale (ver doorgevoerde) medezeggenschap binnen 'n dergelijke samenleving het masker van "arbeiderszelfbestuur" af te rukken, waarmee zij zich ten onrechte getooid heeft; niet bevreesd om arbeidersmacht in voorkomende gevallen arbeidersmacht te noemen, ook al is arbeidersmacht soms het laatste waar de betrokkenen naar streven en ook al is die arbeidersmacht - gelijk herhaaldelijk in de praktijk (de "lelijke" praktijk, zou Broekmeyer zeggen) voorkomt - de betrokkenen allerminst bewust. Onbevreesd zijn wij omgekeerd ook, als het er om gaat de protesteren tegen het feit, dat het

etiket "arbeidersmacht" bij herhaling een vals etiket blijkt.

Indien Broekmeyer, gelijk hij inderdaad doet, dat "een vlucht voor de praktijk" zou noemen, dan moeten wij hem er op wijzen, dat hij met zijn beschuldiging aan het verkeerde adres is. Niet wij, die niet aarzelen een nog zo gebrekkig functionerende of onvolkomen arbeidersraad een arbeidersraad te noemen, wanneer hij de wezenlijke, dat wil zeggen de algemene kenmerken ervan vertoont, zijn op de vlucht voor de werkelijkheid, doch zij, die vrezen hun "geloof" in het socialisme te moeten opgeven, wanneer zij de heerschappij van een zich "socialistisch" noemende partij of een zich "socialistisch" noemend staatsapparaat over de arbeidersklasse nuchter als dát zouden karakteriseren wat zij werkelijk is.

Ten onrechte meent Broekmeyer, dat degene, die de Joegoslavische- (of, voegen wij er aan toe, Russische-, Chinese- of Cubaanse) illusies omtrent het socialisme als illusies ontmaskert - anders gezegd: de bij de respectievelijke maatschappijvormen behorende ideologiën als ideologiën ontmaskert, dat wil zeggen als een vals bewustzijn ener heersende kliek, en daarmee als middel haar overheersing te bestendigen - er op uit zou zijn het een of andere beginsel "zuiver" te houden. Waar hij zó redeneert, hanteert hij het begrip "zuiver" in de zin van iets, dat de theorie zou aankleven, maar nimmer te vinden ware in de praktijk. Hij gaat dan uit van een tegenstelling tussen theorie en praktijk, die zich slechts dáár voordoet, waar het werkelijke verschil tussen beide geheel wordt misverstaan. Zijn verwijt zou - misschien - op zijn plaats zijn, wanneer hij zich tot lieden richtte, voor wie de theorie iets is, waarnaar zich de werkelijkheid zou moeten richten: ideologen met andere woorden, of wel politieke idealisten, die menen, dat de wereld zich overeenkomstig hun denkbeelden veranderen moet inplaats van dat zij zich denkbeelden vormen omtrent de werkelijke veranderingen. Voor ons echter is "de theorie" geen dergelijk receptenboek, doch niets anders dan een samenvatting van de werkelijkheid in algemene begrippen, die evenals de werkelijkheid zelf aan een voortdurende verandering onderhevig is.

Er is vanzelf een verschil tussen de theorie en de praktijk en wel dit, dat de theorie zich in ons hoofd bevindt, een zaak van de menselijke hoofdarbeid en derhalve abstract is, de praktijk tot de werkelijkheid behoort, 'n konkreet karakter draagt en derhalve natuurlijk niet in ons hoofd kán. Maar er is géén tegenstelling tussen theorie en praktijk, omdat de theorie niets anders is dan de begripmatige samenvatting van de praktijk, een weergave daarvan, waarbij geabstraheerd wordt van het konkrete en bijzondere om tot het algemene te raken. Dat geldt niet slechts voor de theorie van de samenleving, het geldt voor alle theorie, ook bijvoorbeeld voor die van de natuur. Voor zover de laatste tot algemene conclusies komt - die met het woord natuurwetten worden aangeduid - bestaan die slechts in ons hoofd, zijn zij (de natuurwetten) slechts het produkt van het menselijk verstand. De natuur gehoorzaamt niet aan de wet, doch de wet is de theoretische samenvatting van hetgeen door de mens is waargenomen. De steen valt niet omdat hij aan de wet van de zwaartekracht gehoorzaamt, noch slaat de bliksem in, omdat hij de wet van de elektriciteit volgt. De wet van de zwaartekracht is, evenals alle overige natuurkundige wetten, de abstracte, de algemene conclusie uit wat ons de ervaring leert omtrent het verschijnsel van de vrije val en andere (of liever gezegd: ruimere) ervaringen zouden ons dwingen (en hebben de natuurkundigen inderdaad gedwongen) de wet van de zwaartekracht anders, dat wil zeggen nauwkeuriger, "zuiverder" zo men wil, te formuleren.

In deze zin is 'n theorie - precies omgekeerd als Broekmeyer schijnt te veronderstellen - des te "zuiverder", naarmate zij met méér "deformaties", dat wil zeggen met méér bijzonderheden, met méér tegenstrijdigheden, rekening houdt. Voor zover Broekmeyer met "een vlucht voor de praktijk" een "vlucht in de theorie" bedoelt - en dat doet hij al evenzeer - is hij er zich blijkbaar niet van bewust, dat men de werkelijkheid niet in de theorie ontvluchten kán, omdat men in de theorie dezelfde dingen terugvindt als in de werkelijkheid, alleen in een algemene vorm,

omdat de theorie geen andere taak heeft dan de werkelijke verschijnselen op een gemeenschappelijke noemer te brengen, geen andere taak dan de werkelijkheid in gedachten uit te drukken. Niet voor niets wordt er gezegd, dat de uitzondering de regel bevestigt, want de regel, 't algemene, is als het ware de uitkomst der vele bijzonderheden, die daarin reeds liggen opgesloten.

Zomin als de natuurwet (in ons hoofd) de natuur veranderen kan, zomin kunnen de maatschappelijke wetten (in ons hoofd) de maatschappij veranderen. Niet de theorie verandert de werkelijkheid, nee de werkelijkheid verandert de theorie, die zich voortdurend aan de werkelijkheid moet aanpassen. Doet zij dat niet, dan verstart zij tot een dogma, tot een "geloof", dat uiteraard wél een functie vervult in de samenleving, maar een andere dan de wetenschap. Wie tijdens een hevig onweer op een hoogvlakte in de bergen rechtop blijft staan, omdat hij misleid wordt door het geloof, dat de god Donar, die daar zijn hamer werpt hem wélgezind is, en zeer gerust is in dat naief geloof, die loopt grote kans om door de bliksem te worden getroffen. Wie zeer gerust is in zijn naief geloof aan het socialisme of aan de goede bedoelingen van hen, die beweren het socialisme na te streven, die zal ervaren, dat geen enkel socialistisch geloof (dat van Broekmeyer inbegrepen) tegen de werkelijkheid bestand is en die zal op zekere dag als van de donder getroffen staan, wanneer de hete bliksem van de proletarische klassenstrijd inslaat in de samenleving, waardoor hij zich heeft laten misleiden. Wat Joegoslavië betreft, het kan nog geruime tijd duren éér daar de bliksem inslaat. Maar de donder hééft er al gegromd.

(Slot)

- 
- 1) "Daad en Gedachte", april 1970 en mei 1970.
  - 2) M. Broekmeyer en I. Cornelissen, "Arbeidersraad of ondernemersstaat".
  - 3) Zie "Daad en Gedachte", april 1970, blz. 8, laatste alinea.
  - 4) Wanneer wij hier van "begin" en "einde" spreken, dan hebben wij natuurlijk alerminst een chronologische volgorde op het oog.
  - 5) Rosa Luxemburg, "Um das Koalitionsrecht", Gesammelte Werke, Band IV, blz. 170. De schrijfster citeert feitelijk een uitspraak, die ruim een halve eeuw tevoren door de Pruisische minister Robert von Puttkamer was gedaan. In onze tijd, om precies te zijn in 1955, werd vrijwel dezelfde gedachte uitgesproken door de advocaat en procureur mr. Ensing, toen hij als gemachtigde der gemeente Amsterdam optrad voor het scheidsgerecht, waarvoor het beroep diende van een aantal ontslagen stakers van het gemeentepersoneel.

=====

#### DE MOEIZAME MANOEUVRES VAN DE PTT - BONDEN

De bonden van PTT-ambtenaren manoeuvreren zich moeizaam tussen twee partijen. Aan de ene kant hebben zij te maken met een steeds groeiende ontevredenheid van hun leden. Aan de andere kant willen zij op geen enkele manier in conflict raken met de Nederlandse wet. Zij hebben met tegenzin een actie uitgeroepen onder de 1400 bureausorteerders en vrezers bovendien, dat de acties zich gaan uitbreiden naar andere sectoren van dit staatsbedrijf.

Als het aan de bureausorteerders had gelegen, dan was de overwerkstaking al veel eerder uitgeroepen. Op zaterdag 28 februari kwamen zij met dit doel bijeen in Utrecht. De vergadering had een emotioneel verloop, aldus De Volkskrant van 2 maart. De emotionaliteit vond zijn oorzaak in de weigering van de vakbonden om

direct al een actie te beginnen. Zij wilden opnieuw overleg met de directie. In Utrecht werden de sorteerdere niet voor de eerste keer naar huis gestuurd met lege handen. De Rotterdamse sorteerdere, die al eerder spontaan een actie wilden beginnen, werden door de vakbondsmensen overtuigd met het argument, dat zoiets landelijk moet worden aangepakt.

De PTT-directie kreeg zodoende de tijd om zich voor te bereiden op de komende actie door meer hulpkrachten aan te werven. De vakbonden waren verder niet zo happig om te ageren, omdat zij zelf volop hadden meegewerkt aan de gewraakte loonverschillen tussen bureau- en treinsorteerdere.

Vorig jaar heeft de PTT een onderzoek ingesteld naar het werk van de sorteerdere in de treinen en op de postkantoren. Daaruit bleek, dat het werk van de treinexpediteurs hoger zou moeten worden aangeslagen dan 't werk van de sorteerdere in de postkantoren. De eerste groep (ongeveer 400 man) werd daarop in de eerste klasse ondergebracht - maximum salaris f1072 per maand - en de postkantoor-sorteerdere (ongeveer 1400 man) in de tweede klas met een maximum maand-salaris van f. 1.006.-. (Dit alles vuil natuurlijk, het gaat hierbij bovendien om de hoogste posten; in werkelijkheid verdienen de meeste sorteerdere dus veel minder).

Dit gebeurde overigens op verzoek van de vakbonden, zo meldt Het Parool van 3 april. Wij vragen ons overigens af, waarom de vakbonden medewerking verleenden aan dergelijke functie-onderzoeken. Maar wie de taak van de vakbeweging kent in deze maatschappij verbaast zich eigenlijk nergens meer over, zoals uit het vervolg van het Parool-bericht blijkt:

"De PTT had de vakbonden voorgesteld alle sorteerdere in de tweede klas te laten, maar de trein-expediteurs een salaristoelage te geven. De PTT verwachtte namelijk, dat de postkantoor-sorteerdere geen genoegen zouden nemen met een klas-severschil. De vakbonden wilden echter de hogere functie voor de treinexpediteurs en zeiden van mening te zijn, dat voor deze maatregel bij de overige sorteerdere wel begrip zou bestaan. Onder de postkantoor-sorteerdere ontstond echter sterke onrust. Zij eisten van de vakbonden dat de nieuwe klasse-indeling ongedaan werd gemaakt."

Zo werden de vakbonden opgescheept met een actie, die ze het liefst zo snel mogelijk wilden beëindigen. Zij voerden deze actie met veel woorden en weinig daden.

Veel woorden: Aan de ene kant een ongebreideld optimisme over het resultaat van het overleg met de PTT-directie en minister Bakker. Aan de andere kant stoere taal in de vorm van ultimatum en andere dreigementen. Na een week al verwachtten de bonden een vergelijk met de PTT. Voor de KABO was dit al een reden om de actie op te heffen. (De NCBO heeft zich geheel afzijdig gehouden). Na overleg met de ABVA, die meer moeilijkheden met de leden vreesde, werd de actie toch nog voortgezet.

Kort daarna verstuurden de katholieke en socialistische bonden zelfs een ultimatum zonder overigens te zeggen, wat zij wilden doen als het afgelopen zou zijn. Toen de PTT-leiding zich bereid verklaarde tot een gesprek op 4 mei in het centraal georganiseerd overleg voor ambtenarenzaken vergaten zij prompt hun ultimatum.

Weinig daden: De actie had voornamelijk effect in die plaatsen waar de leden veel verder gingen dan het parool van de organisaties. In Rotterdam b.v. gingen zij met de linkerhand sorteren, waardoor het werk sterk vertraagd werd. Daar sloten de hulpkrachten in de bestelling zich massaal aan bij de actie. Ook in andere plaatsen weigerden niet alleen de expediteurs overwerk, maar eveneens andere groeperingen. In Breda verklaarde het gehele personeel zich solidair en vroegen de KABO- en ABVA-afdelingen de actie uit te breiden naar het gehele personeel. De vakbonden deden evenmin iets tegen het aanwerven van hulpkrachten. Je zou verwachten, dat een machtige strijdorganisatie, zoals de vakbonden wel genoemd worden, pressie zou uitoefenen op de uitzendbureau's om geen arbeidskrach-

ten meer te leveren. Voor dat soort dingen heb je toch een vakbond als achtergrond. Maar de beroepsbestuurders hebben daar kennelijk wel aan gedacht, maar niets voor gevoeld. De enige steun in dit opzicht kwam van de Nederlandse Studentenraad, die in Rotterdam met succes de studenten tot solidariteit opriep.

Als je weinig aan een actie doet moet je dat met woorden goedmaken, zo moeten de bestuurders gedacht hebben. Vandaar het optimisme en de stoere taal.

Sommige bonden lukt het manoeuvreren iets beter dan de andere. De christelijke NCBO is de kwaaië pier geworden bij de expediteurs. Deze bond verklaarde zich tegen een modelactie, omdat deze "gezagsondermijnd" zou werken. Veel leden lieten zich uit protest overschrijven naar de katholieke KABO en socialistische ABVA. Wij hebben echter geen enkele illusie in de activiteiten van KABO en ABVA. Zij verschillen eigenlijk in niets van de NCBO. Ook zij willen het gezag niet ondermijnen. Zij treden alleen veel subtieler op dan de christelijke bond. De NCBO komt er openlijk voor uit, dat zij het gezag steunt en moet dit bekopen met ledenverlies.

=====

## O V E R   S T U D E N T E N   E N   A R B E I D E R S

VLAKE NA DE OORLOG liepen honderdduizenden mee in de "communistische" 1-mei-optocht van de Parijse Place de la République naar de Place de la Bastille. De heren communisten zaten toen in Frankrijk in de regering en hun parool was: werken, werken en nog eens werken voor de wederopbouw van Frankrijk. Demonstranten, die voor een 40-urige werkweek betoogden werden door de ordediensten van de partij en van het communistisch vakverbond CGT hardhandig uit de stoet verwijderd.

Dit jaar liepen er nog geen honderdduizend betogers naar de Bastille. Achter de grote leiders passeerden de schaarse aanhangers van de CGT, de getrouwe vertrouwenslieden in de bedrijven en het gemeentepersoneel van de Parijse voorsteden, dat wel mee moest doen, omdat die voorsteden een "communistisch" gemeentebestuur hebben en thuisblijven natuurlijk 'n slechte indruk zou maken op zijn werkgever. Achter die gemeentewerklieden volgde een huiveringwekkend aantal potige ordebeewaarders, die de opdracht hadden zorgvuldig te waken tegen infiltraties van z.g. "linksen", dat wil zeggen van alles wat "links" staat van de officiële PCF.

Achter de officiële optocht trok een tweede, nog grotere stoet naar de Bastille. Enkele jaren geleden wisten de bolsjewieken hun "linkse" politieke tegenstanders (of moeten we schrijven concurrenten?) nog te weren. Nu moesten zij het toelaten, dat hen een onofficiële betoging volgde. Liepen in de bolsjewistische gelederen voornamelijk ouderen mee, de "linksen" daar achter waren bijna allen jonger dan 35 jaar.

Zo op 't eerste gezicht was deze 1ste mei in Frankrijk dus een geweldig succes voor de links-radicalen. Dat nam niet weg, dat de grootste optochten op de Parijse uitvalswegen ontstonden. Miljoenen gebruikten de vrije "dag van de arbeid" voor een uittocht naar het platteland. Daar kwam nog wat anders bij dan de zucht er op uit te trekken. Bijna even groot als de kloof tussen de arbeiders en de communisten is de kloof tussen de arbeiders en de studenten, die onder de "linksen" zo sterk vertegenwoordigd zijn. Voorbij is de tijd van de barricaden in het Quartier Latin, toen het voor de onzorgvuldige waarnemer even anders leek. Voorbij zijn de dagen, waarin studenten naar de Renaultfabrieken in Billancourt en Flins trokken, in de verwachting, dat zij zich daar "nuttig" zouden kunnen maken. Hoe weinig daarvan ook sprake was, hun soms niet onsympathieke bedoelingen ontmoetten toen bij sommige arbeiders nog wel enig begrip. Daarvan echter is niets gebleven. Onder de arbeiders heerst 'n uitgesproken vijandschap jegens de politiserende studenten. De arbeiders voelen zich door hen geïrriteerd.

Aanvankelijk was er bij de Franse arbeidersklasse geen enkele interesse voor hetgeen zich in de wereld der studenten afspeelde. Zonder dat men kan zeggen dat

daarin nu een verandering kwam, wijzigde de situatie zich toch in de dagen, dat arbeiders en studenten - zij het om gans andere redenen en met een gans andere strijd - tegelijkertijd in botsing kwamen met het regiem van De Gaulle. In de meidagen van 1968 organiseerden de vakbonden een grote massabetoging, welker deelnemers protesteerden tegen 't hardhandig optreden van de politie tegen de studerende jeugd. Maar wat op dat moment aan sommigen 'n wederzijdse solidariteit tussen studenten en arbeiders toescheen, heeft die schijn maar gedurende korte tijd bewaard.

Heel spoedig werd de arbeiders in Frankrijk duidelijk dat de "linkse" studenten zich net eender gedroegen als de bonzen van de CGT. Zij probeerden de arbeiders wel eens eventjes te vertellen, wat of ze moesten doen. Zij, de intellectuelen, de universitaire werkers, zouden het wel voor de arbeiders uitzoeken en de laatsten hadden niets anders te doen dan de parolen opvolgen van de eersten. En voor een dergelijke houding - van het "parolen" uitgeven - is het bijvoorbeeld karakteristiek, dat de verschillende groepen der "linkse" studenten om het hardst met elkaar vochten om achter de officiële "communistische" stoet de eerste plaats te kunnen innemen. Wat daar in letterlijke zin gebeurde, gebeurt ook in figuurlijke zin: de "linkse" groepen willen stuk voor stuk "commando-centrale" nummer 2 in Frankrijk zijn. Ze blijken daarmee in geen enkel opzicht de verdedigers van het zelf handelen en de eigen strijd der arbeiders.

Tot een verscherping van de kloof tussen arbeiders en studenten in Frankrijk hebben natuurlijk ook andere factoren bijgedragen. Dat de studenten de toekomstige kaders in het bedrijfsleven vormen, was voor de arbeider natuurlijk steeds al een reden tot de uiterste reserve. Nu heeft hij op de eerste mei met eigen ogen kunnen zien, dat de "linkse" studenten ijverig bij de CGT in de leer gegaan zijn en dat ook zij al over "eigen ordediensten" beschikken. Het uiterst intellectuele bargoens, dat de studenten in hun revolutionaire oproepen gebruiken moge voor de Franse arbeider volmaakt onbegrijpelijk zijn, de betekenis van een "ordedienst" is hem wél volkomen klaar.

Vraagt men naar de diepere oorzaken nog van de kloof, dan moet die gezocht worden ten eerste in de volkomen verschillende leef- en denkwereld van arbeiders en studenten en ten tweede in het streven der studenten tot het voeren van een politieke actie, die dan nog bovendien met de gebruikelijke politieke ruzies gepaard gaat, die de arbeiders, in gans andere verhoudingen levend en werkend en in een gans andere strijd gewikkeld, niet de minste belangstelling inboezemt.

De studenten praten voortdurend over "de revolutie" en hebben felle kritiek op de arbeiders die strijden voor het bezit van allerlei gebruiksvoorwerpen. Ach, de studenten hoeven ook niet te denken aan die "walgelijke" consumptiegoederen, zoals zij zich uitdrukken; die schaffen zij zich later wel aan als hun carrière eenmaal begonnen is. Arbeiders? Natuurlijk, die moeten de loonstrijd voeren, zeggen de studenten, maar het zou beter zijn als ze voor "de revolutie" streden en nog weer beter, wanneer ze zich als "voetvolk" voor de verschillende "linkse" groepjes lieten gebruiken. Als de werkelijkheid van de klassenstrijd geheel anders blijkt te zijn dan de studenten zich hebben voorgesteld - en dat is inmiddels in Frankrijk al lang gebleken - dan zijn de studenten diep teleurgesteld. Diezelfde teleurgestelde studenten halen dan snel allerlei theorieën (van een zekere Adorno o.a., over "de autoritaire persoonlijkheid") van stal, om hun eigen falen te verklaren. Juist u voelt het al lezer: volgens de studenten zijn de arbeiders dan autoritair en de studenten zijn anti-autoritair.

De arbeiders hebben er Adorno c.s. niet bij nodig om uit de oproepen, de ordediensten, de praktische houding bij zo'n 1-mei-optocht te concluderen, dat omgekeerd deze studenten een autoritaire houding hebben. En zij blijven op een afstand.

=====